ULKOMINISTERIÖ
Oikeuspalvelu
OIK-01 Kaija Suvanto

PC0RMY9R-7

14.05.2021

Lakivaliokunta

Viite
HE 81/2021; lakivaliokunnan kuuleminen 18.5.2021

Asia
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi matkustaja-alus Estonian hylyn rauhoittamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Ulkoministeriö on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun M/S Estoniaa koskevan valtiosopimuksen ja talousvyöhykelainsäädännön osalta.

Sopimus M/S Estoniasta

Estonia-lailla pannaan täytäntöön vuonna 1995 tehty sopimus M/S Estoniasta (SopS 49/1995, jäljempänä *Estonia-sopimus*). Sopimuspuolet sitoutuvat Estonia-sopimuksessa ryhtymään kansallisiin lainsäädäntötoimiin kriminalisoidakseen kaikki Estonian uhrien viimeisen leposijan rauhaa häiritsevät toimet, erityisesti sukeltamisen tai muut toimet uhrien tai omaisuuden nostamiseksi hylystä tai merenpohjasta (4 artiklan 1 kappale) Sopimuspuoli voi kuitenkin sopimuksen mukaan ryhtyä toimenpiteisiin hylyn peittämiseksi tai hylystä aiheutuvan meriympäristön pilaantumisen estämiseksi (4 artiklan 3 kappale).

Ulkoministeriö katsoo, että Estonia-sopimuksen kriminalisointivelvoitetta on tulkittava valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32 ja 33/1980) mukaisesti sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän valossa. Kriminalisointivelvoitteen on katsottava sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän valossa merkitsevän, että kaikkea vedenalaista toimintaa suojelualueella ei ole tarkoitettu säätää rangaistavaksi edellyttäen, että toiminnassa otetaan huomioon se, että hylky ja sitä ympäröivä alue muodostavat onnettomuuden uhrien viimeisen leposijan ja sitä asianmukaisesti kunnioitetaan. Tähän viittaa myös se, että Estonia-sopimukseen on sisällytetty sopimuksen tekohetkellä tarpeellisiksi katsottuja viranomaistoimia sallivia määräyksiä (mahdollisuus hylyn peittämiseen ja hylystä aiheutuvan meriympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen). Näissä sallituissa toimissa, samoin kuin nyt tarkoitetuissa, onnettomuuden syytä koskevissa lisätutkintatoimissa, on kyse yleisessä intressissä tapahtuvista viranomaistoimista. Tätä taustaa vasten ulkoministeriö katsoo, että sopimus ei sisällä ehdotonta sukeltamisen tai muiden toimien kieltoa viranomaistoimien osalta, vaan se kieltää nämä toimet silloin, kun ne häiritsevät onnettomuuden uhrien viimeisen leposijan rauhaa. Näin ollen nyt kysymyksessä olevia, aikaisemmin havaitsemattomiin, merkittäviin vaurioihin perustuvia lisätutkintatoimia ei ole pidettävä sopimuksessa rangaistaviksi tarkoitettuina toimina, vaan ne voidaan toteuttaa voimassa olevan sopimuksen puitteissa edellyttäen, että uhrien viimeistä leposijaa asianmukaisella tavalla kunnioitetaan tutkinnassa. Lisätutkintatoimet toteuttavien sopimuspuolten, Viron ja Ruotsin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella tämä vastaa myös heidän näkemystään Estonia-sopimuksen tulkinnasta.

Estonia-laissa ei ole nimenomaisesti mainittu em. lisätutkintatoimia sallittuina. Koska lakiin sisältyy kriminalisointi, ulkoministeriö pitää perusteltuna Estonia-lain täydentämistä sen varmistamiseksi, että kysymyksessä olevien, hylyn kyljessä havaittujen uusien repeämien merkitys voidaan asianmukaisesti selvittää.

Talousvyöhykelainsäädäntö

Estonian hylky ja sitä ympäröivä rauhoitettu alue sijaitsevat Suomen talousvyöhykkeellä, josta säädetään lailla ja asetuksella Suomen talousvyöhykkeestä (1058/2004, jäljempänä *talousvyöhykelaki* ja 1073/2004). Talousvyöhykelainsäädäntö pohjautuu YK:n merioikeusyleissopimukseen (SopS 49 ja 50/1996). Talousvyöhyke ei ole Suomen valtion aluetta vaan rantavaltioiden talousvyöhykkeiden katsotaan olevan kansainvälistä merialuetta. Suomella on talousvyöhykkeellään kuitenkin merioikeusyleissopimuksen mukaisesti yksinoikeus niin vesialueen kuin merenpohjan ja sen sisustan elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, säilyttämiseen ja hoitamiseen samoin kuin muuhunkin talousvyöhykealueen taloudelliseen tutkimiseen ja hyödyntämiseen (56 artikla). Suomella on myös lainkäyttövalta muun muassa talousvyöhykkeellä harjoitettavan meritieteellisen tutkimuksen osalta.

Talousvyöhykelain 6 §:n nojalla talousvyöhykkeellä olevan merenpohjan ja sen sisustan luonnonvarojen hyödyntäminen sekä tällaiseen hyödyntämiseen tähtäävä tutkimus, samoin kuin muu sellainen toiminta talousvyöhykkeellä, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen, edellyttävät valtioneuvoston antamaa suostumusta. Meritieteellinen tutkimus Suomen talousvyöhykkeellä on puolestaan talousvyöhykelain 8 §:n nojalla ilmoituksenvaraista. Työ- ja elinkeinoministeriö on valtioneuvoston suostumuksen myöntämisen osalta esittelevä viranomainen 6 §:n tapauksessa sekä 8 §:n mukaiset ilmoitukset vastaanottava viranomainen.

Onnettomuustutkintaviranomaisten suorittamien Estonian uppoamissyyn selvittämiseen liittyvien lisätutkintatoimien, jotka mahdollistettaisiin puheena olevalla esityksellä, ei voida ulkoministeriön käsityksen mukaan katsoa olevan talousvyöhykelaissa tarkoitettua taloudelliseen hyödyntämiseen tähtäävää tutkimusta, eikä niihin näin ollen tule sovellettavaksi talousvyöhykelain 6 §:n sääntely. Mahdollisiin meritieteelliseksi tutkimukseksi katsottaviin lisätutkintatoimiin sovelletaan kuitenkin talousvyöhykelain 8 §:n ilmoitusvelvollisuutta.

Liitteet -

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Oikeuspalvelut
OIK-10 Tiina Ranne

Asiasanat	MERIOIKEUS, RUOTSI, VIRO
Hoitaa	**OIK-10**
Hoitaa UE	
Koordinoi	
Tiedoksi	EUR-01; EUR-02; EUR-10; ITÄ-01; ITÄ-10; OIK-01; OIK-02; OIK-20; POL-01; UMI-00; VSI-00 TAL; TUK OM; TEM
Laatija jakanut	